

DIALOG INTIM CU CĂRȚILE

Ilie Rad, *Aron Pumnul* (1818-1866), Fundația Culturală Română, Cluj-Napoca, 2002, 340 pagini

Conf. univ. dr. Ilie Rad de la Facultatea de Științe Politice și Administrative, Catedra de Jurnalistică, de la Universitatea “Babes-Bolyai” din Cluj-Napoca – ni l-a restituit recent integral și magistral pe *Aron Pumnul* și opera sa – ca profesor, om politic, ziarist, istoric, istoric literar, filosof, animator și îndrumător al vieții culturale, din preajma, din timpul și după Revoluția de la 1848 – când, prigonit și urmărit de maghiari a fost silit să se refugieze în Bucovina, devenind fiu adoptiv al acesteia, ca și Ion Budai-Deleanu cu aproape jumătate de veac în urmă.

Readucerea lui Aron Pumnul și a operei sale în atenția generației de astăzi are o semnificație complexă, specială, în vâltoarea unor acțiuni epocale, cum a fost pregătirea și înfăptuirea revoluției de la 1848-1849 în acea “Primăvară a popoarelor”. În pofida fruntariilor arbitrar impuse de imperiile vecine, habsburgic, țarist și otoman, Aron Pumnul s-a implicat, a acționat cu toată energia și mijloacele care-i stăteau la îndemână în principalele centre cultural-politice din spațiul vechii Dacii – la Blaj, ca inițiator al Adunării Naționale din Duminica Tomii, la București, în calitate de comisar de propagandă pentru județul Râmnicul Sărat, apoi la Cernăuți, ca titular prin concurs al celei dintâi catedre de limba și literatura română și apostol al redeșteptării culturale a românilor bucovineni.

Admirat și venerat de câteva generații de elevi, la Blaj și la Cernăuți – elevi dintre care cel mai ilustru dintre ei, Mihai Eminescu îl definea drept “personificarea unui principiu, sufletul – nemuritor neapărat – care a dat consistență și conștiință națională maselor și a făcut din ele o națiune” – Aron Pumnul nu avea, până la această dată o monografie scrisă consistent și competent, iar peste toate nedreptățile îndurate atunci, mormântul său se află într-un teritoriu românesc, la Cernăuți, ieri sub habsburgi și sovietici, azi sub ucraineni, teritoriu care, într-un context istoric greu de explicat și de justificat în fața istoriei a fost oficial abandonat în granițele altui stat, de dragul unei iluzorii Fete Morgana, Casa Comună a Europei, în care niște pigmei politici au crezut că putem intra și sta cu căciula în mână, ca țăranul șerb și umil, în fața boierilor de odinioară.

De aceea, o monografie cât mai adevărată și detaliată, complexă și completă, închinată vieții și activității lui Aron Pumnul este nu numai un act cultural, un eveniment major pentru introducerea în circuitul științific național și internațional a operei lui Pumnul, înlesnind astfel cunoașterea mai veridică a unei epoci, a unei personalități, ci, totodată, și un mult așteptat act de dreptate pentru un om și o operă uitate pe nedrept, un om a cărui activitate rămâne o pildă pentru generațiile de azi și de mâine.

Pătrunzându-se de însemnătatea și actualitatea temei sale, abordând-o cu interes, pasiune, stăruință și perseverență, printr-o cercetare care s-a voit – și a reușit – să fie exhaustivă, Ilie Rad aduce în atenția cititorului – simplu iubitor al adevărului sau specialist în domeniile istoriei și filologiei – obârșia lui Aron Pumnul, mediul familial, anii de studii la Odorhei, Blaj, Cluj și Viena, activitatea ca profesor la Blaj (1846-1848), implicarea sa în convocarea Adunării din Duminica Tomii, redactarea, conținutul și caracterul progresist al Proclamației redactate și difuzate prin elevii săi în vederea participării transilvănenilor la istorica adunare din Duminica Tomii.

Pentru a-l putea înțelege și prețui cum se cuvine pe Aron Pumnul, autorul a cercetat și evaluat cu atenție și rigoare profesională scrierile acestui tribun, ideologia sa revoluționară, activitatea de ziarist, profesor și autor de manuale celebre – precum acea “carte de pionierat”, *Lepturariul* – concepția pedagogică, talentul scriitoricesc, vocația epistolară, preocupările ca

traducător și convingerile teologice, oferindu-ne probe ale gândirii sale printr-o îndrăzneță și utilă soluție modernă, de transcriere a textelor sale într-un limbaj actualizat, pe baza transcrierii fonetice interpretative.

Un capitol captivant și emoționant pentru iubitorii și slujitorii istoriei nefericitei și îndoliatei Bucovine este exilul în Bucovina – cu activitatea sa în fruntea catedrei de limba și literatura română din Cernăuți, fondarea bibliotecii gimnaziștilor din Cernăuți, implicarea în alegerile libere din Bucovina pentru dobândirea statutului de autonomie în 1861 și cu întreaga muncă de apostol al formării și forjării conștiințelor naționale în acest teritoriu, alături de Hurmuzachești și ceilalți corifei ai mișcării naționale de-aici.

Ilie Rad corectează și completează o bună parte din informațiile știute despre Aron Pumnul și mai ales despre opera sa, pe care o analizează și evaluează sub toate fațetele posibile – și, uneori, chiar imposibile de justificat. Influența lui Pumnul asupra genialului său elev, Eminescu, este realizată și redimensionată din perspectiva celor mai recente argumentări.

Ultimele capitole ale cărții – care se referă la cei din urmă ani și moartea lui Aron Pumnul, constituirea Fundației care-i poartă numele, reflectarea personalității și activității în conștiința contemporanilor și urmașilor, cu precizarea, în final, a scrierilor lui Pumnul, a scrisorilor rămase de la dânsul, a referințelor critice și bibliografice, ca și a bibliografiei generale – sporesc caracterul științific al lucrării, ca un extraordinar instrument academic de lucru pentru specialiști. Principalele laturi ale activității lui Aron Pumnul, sunt bine documentate și atent fundamentate, cu multe aprecieri și concluzii proprii, elaborate și difuzate pentru prima oară.

Scrisă într-un stil antrenant, științific, fluent, în care vibrațiile inimii se îmbină cu luminile rațiunii spre a-l cuceri mai deplin pe cititor, lucrarea lui Ilie Rad ar putea, la o nouă ediție, să evite, după opinia noastră, prea marea fragmentare a activității lui Aron Pumnul, caracterul descriptiv al unor laturi, autorul trebuind să elucideze și să fundamenteze mai riguros așezarea și fixarea lui Pumnul în ierarhia de valori a epocii moderne, iar în cazul Bucovinei mai pe larg și mai nuanțat despre contextul istoric în care a acționat, imensele consecințe benefice, imediate și de durată, ale întregii sale activități de tribun al redeșteptării și multiplicării strădaniilor pentru pregătirea și înfăptuirea peste câteva decenii a Marii Uniri din 1918.

Mihai Iacobescu